

MIHAI-BOGDAN MARIAN

Prefață

AVATARURILE GLOBALIZĂRII

Cuprins

Prefață	5
Cuvânt-înainte	11
Ce este Globalizarea?.....	15
Introducere	15
Globalizarea, fenomen sau proces?.....	20
Ideea care a precedat conceptul	20
Fenomenul Globalizării.....	25
Procesul Globalizării	30
Despre constructul globalizării.....	37
Globalizarea și conștiința globalității.....	37
Un construct care domină cotidianul.....	40
Constructul despre Globalizare, între Orient și Occident.....	44
Globalizarea, reprezentare și construcție socială... ..	48
Dialectica dintre construct, reprezentare socială și construcție socială.....	48
Trecerea de la Evul Mediu la Modernitate	50
Revoluția Industrială	53
Comunismul și Capitalismul, două ideologii antagoniste care au redefinit lumea	56
Telecomunicațiile și internetul	62
Concluzii	63
Avântul și declinul teoriilor contractualiste și problematica drepturilor omului.....	69
Perspectivă introductivă	69
Teoriile contractualiste și drepturile omului – modelul britanic	73

Un altfel de contract social – modelul francez.....	75
Teoriile contractualiste și drepturile omului în creuzetul modernității	78
Câteva dintre provocările postmodernității.....	84
Concluzii de etapă	87
Și totuși... postmodernitatea!	89
Disoluția statului național și criza suveranității naționale	90
Noi actori sociali care nu se regăsesc în schema teoriilor contractualiste clasice.....	97
Reconfigurarea vechilor categorii sociale într-o logică de acum globală	101
Starea de excepție care tinde să devină regulă ...	104
Marile fluxuri migratorii.....	108
La final.....	111
Metamorfozele idealurilor democratice	114
Introducere	114
Despre democrație în general și despre variantele sa liberală în particular	116
Neajunsurile democrației liberale	124
Și totuși..., o altfel de democrație?.....	128
Concluzii	132
Populismul, cântecul de lebadă al democrațiilor	135
Introducere	135
Ce este populismul?.....	139
Populismul și democrația.....	152
Discursul populist și demagogia.....	156
La final.....	160
Disidența curenților naționaliste în globalizare și politica minorităților active.....	163
Impasul globalizării și renașterea naționalismului	163
Naționalismul, de la principiu fondator al lumii la disidență antiglobalizare	170

Principiile disidenței și asaltul politicilor de promovare a minorităților active asupra naționalismului	181
La final	186
Era războiului hibrid	190
Conceptul de război hibrid și războiul non-liniar	190
Caracteristicile războiului hibrid sau non-liniar ..	195
Războiul hibrid între trecut și prezent	198
În loc de concluzii	201
Revoluțiile postmodernității și gherila urbană	205
Introducere	205
Câteva cuvinte despre manipulare	211
Manipularea rețelelor virtuale de socializare.....	218
Gherila urbană și ocuparea spațiului public	223
În loc de concluzii, o scurtă retrospectivă și un exercițiu de imaginație	226
Problema terorismului global în economia agresiunilor hibride	231
Introducere	231
Terorismul global	234
Câteva cuvinte despre mediul internațional de conflict și problema terorismului sub steag fals ...	239
Concluzii	240
Românii și România la apogeul ciocnirii civilizațiilor.....	242
Introducere	242
România și riscul asociat ciocnirii civilizațiilor	245
Vulnerabilitățile României de astăzi	248
Ce ar fi de făcut?	253
Concluzii	255
Bibliografie	259

Ce este Globalizarea?

Introducere

Sensurile și semnificațiile noțiunii de *globalizare* derivă în mod direct din imaginea sferică și atotcuprinzătoare a planetei pe care o locuim, și care arată, în fapt, ca un glob. Astfel, în conștiința umană, ideea de globalizare se află în strânsă corelație cu cea de globalitate a lumii sau, altfel spus, globalizarea nu ar putea fi gândită de om în lipsa unei perspective asupra globalității lumii. Pe cale de consecință, originea termenului de globalizare este de dată relativ recentă, primele atestări ale utilizării sale fiind datate în sec. XX, în consonanță cu dezvoltarea conștiinței umane cu privire la aspectul global al planetei și la globalitatea lumii¹. Pornind de la

¹ Galos et al. arată că „termenul de globalizare a fost utilizat prima dată în publicația „Towards New Education” în anul 1930. Începând cu anii '60 termenul a început să fie frecvent utilizat atât de economiști, cât și de sociologi. Mc Luhan introduce într-o lucrare publicată în anul 1962 termenul de Global Village (Satul Global), termen adoptat și utilizat rapid de politologi și sociologi. Mc Luhan introduce acest concept în scopul de a descrie noul mod de comunicare între diferitele regiuni ale globului, începând cu anii 1920, bazat pe comunicarea radio.” (Galos et al. 2013).; Într-un sens similar, Bari menționează că „termenul globalizare a intrat pentru prima oară într-un dicționar (Webster) în 1961. De la mijlocul anilor '80 câștigă o circulație considerabilă: el se alătură ca adjectiv altor termeni ca piețe, instituții, ecologie, finanțe, stiluri de viață, comunicații, migra-

această perspectivă integratoare, în uzul cotidian, noțiunea de globalizare are potențialul de a reflecta fie manifestarea, fie atingerea unei totalități, aceasta putând fi înțeleasă ori în mod absolut, atunci când referențialul este lumea înconjurătoare în ansamblul ei², ori în mod particular, atunci când privește un anumit domeniu sau aspect din cele ce dau consistență acestei lumi³.

Concentrându-ne atenția pe ansamblul lumii, corelația dintre globalizare și globalitate, la nivelul construcțiilor individuale și al reprezentărilor sociale, se reflectă într-o dublă perspectivă asupra globalizării, respectiv aceea a unui ansamblu de fenomene ce caracterizează

ție, legi, fabrici, război, conferințe, societate civilă și riscuri. Daniel Yering face diferența între globalizare ca proces de expansiune a comerțului și investițiilor și globalitate, care este o stare sau o condiție, o realitate dincolo de globalizare: „intrarea într-o lume a globalității”. (Bari 2003: p. 36).

² În acest sens, Ioan Bari spune despre globalizare că „nu vizează, pur și simplu, procesul obiectiv de creștere a intercomunității. Ea vizează conștientul și subiectivitatea individului, adică scopul și intensitatea conștientizării lumii ca spațiu unic. Globalizarea este ceea ce cei din Lumea a Treia au numit, timp de secole, colonizare. Globalizarea se referă la procesul prin care relațiile sociale devin relativ lipsite de factorii distanță și granițe, în așa fel încât viața umană se desfășoară din ce în ce mai mult în largul unei lumi văzute ca loc unic.” (Bari 2003: p. 36).

³ Referindu-se la globalizare, George Soros menționează că „este un termen superuzitat căruia îi putem atribui numeroase semnificații. (...) prin acest termen voi înțelege dezvoltarea piețelor financiare globale, creșterea corporațiilor transnaționale și dominația lor crescândă asupra economiilor naționale. Consider că majoritatea problemelor pe care oamenii le asociază globalizării, incluzând pătrunderea valorilor de piață în acele domenii de care ele nu aparțin în mod tradițional, pot fi atribuite acestor fenomene. S-ar putea discuta totodată despre globalizarea informației și a culturii, despre răspândirea televiziunii, a internetului și a celorlalte forme de comunicare și despre mobilitatea crescută a comercializării ideilor (...)” (Soros 2002: p. 23).

Respect pentru oameni și cărți

prezentul, când ideea de globalitate este absorbită în cea de globalizare, sau aceea a unui proces cu o desfășurare istorică mai largă, unde globalizarea reprezintă calea prin care este atinsă globalitatea. De asemenea, și în cea din urmă accepțiune, începuturile procesului de globalizare pot fi asociate evoluțiilor înregistrate la cumpăna sec. XV și sec. XVI, moment de la care globalizarea pe care o experimentăm în zilele noastre se poate spune că a curs într-un ritm tot mai accelerat și în mod coerent, fără sincope majore de parcurs, sau poate fi privită ca un proces asociat evoluției speciei umane, ale cărui origini se pierd în negura timpului și a cărui finalitate ar consta în realizarea unei globalități a lumii sub autoritatea omului, adică a unei luări conștiente în posesie a acesteia de către om. În perspectiva globalizării-proces, indiferent de momentul declanșării sale, rezultă că tendința de luare în posesie în mod conștient a unor areale din ce în ce mai largi, până ce aceasta va avea potențialul de a se materializa într-o unificare a lumii, a precedat apariția propriu-zisă a termenului de globalizare, constituind o dominantă a caracterului uman.

Astfel, în ceea ce privește puterea sa de expresivitate stilistică, noțiunea de globalizare a pășit pe o scenă pe care își dispută vocația de a reflecta totalitatea cu cea de *universal*⁴, o noțiune cu un grad de abstractizare

⁴ Potrivit DEX: „**UNIVERSÁL, -Ă**, *universali, -e, adj.* 1. Care aparține Universului, privitor la Univers; care se extinde asupra întregii lumi, care cuprinde tot ce există și este comun tuturor; care se referă la toate ființele sau lucrurile luate în considerație într-un caz dat; general, obștesc. ♦ (Adverbial) Universal valabil. ♦ (Substantivat, n.) Există o unitate dialectică între universal și particular. ♦ (Log.) Judecată universală = judecată care afirmă (sau neagă) un predicat în legătură cu totalitatea sferei subiectului. (Jur.) Legatar universal = moștenitor unic al unei averi disponibile. ♦ Mondial. 2. Care se bucură de o mare faimă; vestit, ilustru, celebru. 3. Care posedă cunoș-

Respect pentru oamenii și țări

superior globalizării, care a precedat-o și care se referă la o perspectivă și mai largă decât cea a globalității lumii, deoarece ideea de universalitate transcende potențialul cuprinzător al planetei noastre și privește către cel multidimensional al întregului univers. În acest sens, supremația pe care globalizarea a căpătat-o în ultimul timp în fața universalului, din punctul de vedere al utilizării sale teoretice pentru exprimarea totalității, poate fi înțeleasă și ca o expresie a tendinței tot mai pronunțate a omenirii de a raționaliza lumea înconjurătoare și de a coborî, ca și preocupare cotidiană, de la un ideal abstract, către unul concret, separând cele două planuri, cel pământesc și tangibil acțiunii umane de cel al universului rămas încă inaccesibil. Prin urmare, putem spune că utilizarea pe scară largă a noțiunii de globalizare marchează și o schimbare de paradigmă în abordarea cotidiană a lumii înconjurătoare, forțând limitele concretului abordabil individului comun, de la planul local la cel global, și, în același timp, limitând anvergura universală a idealului la o circumferință pământească. Astfel, dintr-o perspectivă simbolică, perioada de afirmare a globalizării poate fi asociată cu o a doua cădere din Rai, după cea evocată în textele biblice. În planul structurilor socio-politice și economice, faptul s-a tradus prin perimarea ideii de imperiu universal și afirmarea celei a imperiului economic sau, mai bine zis, a economiei-lume⁵.

În același timp, dincolo de potențialul expresiv al unei totalități atemporale, atunci când este privită ca

*tințe din toate domeniile, care are o cultură generală vastă. 4. (Despre unelte, instrumente, aparate) Care poate fi folosit la mai multe operații, bun pentru mai multe situații. ♦ (Substantivat, n.) Mandrină de strung. – Din fr. **universel**, lat. **universalis**.” (DEX 1998).*

⁵ „Globalizarea desemnează ansamblul fenomenelor ce rezultă din deschiderea crescândă a economiilor spre mărfuri și capitaluri străine.” (Guillochon 2003: p.7).

Respect pentru oameni și cărți

procesul globalizarea comportă o dimensiune dinamică, fiind asociată și cu noțiunea de *mondializare* care, la rândul ei, este înțeleasă ca un proces continuu de extindere a anvergurii diferitelor activități și acțiuni umane, până la atingerea granițelor planetei⁶.

Luând în considerare aceste precizări referitoare la noțiunea de globalizare, precum și faptul că în spațiile oricărei realități, oricât de inopinată ne-ar apărea aceasta, se află totuși un sistem de cauzalități mai mult sau mai puțin descifrabil, pentru demersul nostru de înțelegere și explicare a globalizării apreciem ca fiind utilă o abordare a acesteia care să transcendă cadrele spațio-temporale ale cotidianului, sens în care analiza noastră își propune să se circumscrie mai degrabă unei perspective de tipul prezent continuu, care privește ideea de fond ce a precedat noțiunea și la a cărei metamorfoză, sub denumirea de globalizare, asistăm astăzi.

Nu în ultimul rând, considerăm util a mai preciza aici și faptul că relaționarea în plan teoretic a individului uman cu globalizarea generează o perspectivă analitică a cărei complexitate rezidă în aceea că individualitatea

⁶ Serge Cordellier distinge între mondializare și globalizare, după cum urmează: „Spre deosebire de mondializare – termen cu echivalenți în toate limbile latine – care se limitează la dimensiunea geografică, anglicismul «globalizare» exprimă deschis punctul de vedere al strategilor geo-economiei asupra lumii ca sistem, ca totalitate de organizat. El exprimă o concepție cibernetică a organizării planetei. Noțiunea originară de globalizare trimite deci în primul rând la o logică managerială a organizării întreprinderilor pe o piață având dimensiunile lumii, pe global marketplace. Aceste întreprinderi sunt organizate în rețele și lozinca lor strategică este integrarea în același timp a spațiilor (trebuie reunit globalul cu localul, de unde neologismul glocalizare), a concepției, a producției și a comercializării (consumatorul devine un pro-consumator sau un co-producător), a sferelor de activitate (este sensul căutării de sinergii între industriile conținătorului și ale conținutului).” (Cordellier 2001: p.78).

Respect pentru oameni și cărți

persoanei umane poate fi privită atât din punctul de vedere al existenței fizice, ca fiind integrată în globalizare, cât și din punct de vedere metafizic, ca și conținătoare a globalității și generatoare a globalizării, în calitate de univers aparte, propriu fiecărui individ și distinct de celelalte universuri individuale, ale celorlalți semenii. Pe cale de consecință, puterea de expresivitate și conținutul noțiunii de globalizare variază în funcție de cel care investește în ea, de cunoștințele pe care le posedă și la care are acces acesta. Aspectul prezintă un interes aparte mai ales în ceea ce privește înțelegerea modalității în care se articulează globalizarea ca și construct cu globalizarea reprezentare socială și globalizarea construcție sociopolitică⁷.

Globalizarea, fenomen sau proces?

Ideea care a precedat conceptul

Globalizarea este unul dintre conceptele cheie ale epocii pe care o traversăm și, așa cum am menționat deja, dincolo de multitudinea perspectivelor pe care le oferă, în accepțiunea sa curentă se fundamentează pe ideea unei lumi adunate la un loc, unificate. În acest sens, globalizarea este înțeleasă în primul rând prin

⁷ În timp ce constructul este apanajul nivelului individual, referindu-se la perspectiva individuală asupra diferitelor aspecte ale realității înconjurătoare și asupra realității înseși în totalitatea ei, reprezentarea socială ține de nivelul social, deoarece ia naștere din interacțiunea constructelor individuale pe care le uniformizează și obiectivează sub forma unei perspective comune a unei colectivități de referință asupra realității și a aspectelor pe care le include aceasta. În fine, construcția socială propriu-zisă se edifică drept o rezultată a interacțiunii sociale a indivizilor, determinată de constructe individuale și reprezentări sociale.